

Człowiek w ekosystemach informacji XXI wieku. Interdyscyplinarna przestrzeń badań i praktyk.

■ Program konferencji

8.30–9.00

Rejestracja uczestników i prelegentów

9.00–9.15

dr Karol Makles (dyrektor kierunków informacja naukowa i bibliotekoznawstwo
oraz architektura informacji)

Rozpoczęcie konferencji i powitanie gości

■ Sesja I. Nauka i wiedza w dobie rozwoju systemów AI

Prowadzący: mgr Piotr Ostrowski

9.15–9.45

dr hab. Anna Matysek – Patron Honorowy Konferencji (Uniwersytet Śląski, Wydział
Humanistyczny, Instytut Nauk o Kulturze, Wicedyrektor kierunków informacja naukowa
oraz architektura informacji)

**Od katalogu kartkowego do AI: ewolucja wyszukiwania literatury
naukowej**

W wystąpieniu przedstawiona zostanie ewolucja wyszukiwania literatury naukowej
— od fizycznych katalogów kartkowych i drukowanych bibliografii, przez bazy bibliograficzne,
katalogi OPAC i wyszukiwarki naukowe, aż po narzędzia wykorzystujące sztuczną inteligencję
(Research Rabbit, Litmaps, Consensus, Elicit, Paperguide, Perplexity, SciSpace).

9.45–10.00

mgr Piotr Ostrowski (Uniwersytet Śląski; Kolegium Indywidualnych Studiów Międzyobszarowych, Wydział Nauk Społecznych – student socjologii, Koło Naukowe Infologów UŚ)

Oczekiwania studentów wobec sztucznej inteligencji w usługach biblioteki akademickiej. Wyniki badania studentów Uniwersytetu Śląskiego

Wystąpienie dotyczy oczekiwań studentów Uniwersytetu Śląskiego wobec możliwego zastosowania sztucznej inteligencji w usługach biblioteki akademickiej. Punktem wyjścia będzie materiał z badania mieszanego: trzech zogniskowanych wywiadów grupowych z 21 uczestnikami oraz ankiety przeprowadzonej na próbie 112 studentów. Z uwagi na ograniczony czas wystąpienia omówione zostaną przede wszystkim wyniki ilościowe, a materiał jakościowy zostanie wykorzystany jako kontekst interpretacyjny.

10.00–10.15

Aleksandra Pela (Uniwersytet Śląski, Wydział Humanistyczny, II Rok drugiego stopnia filologii polskiej oraz komunikacji promocyjnej i kryzysowej)

Duchowny na małym ekranie. Między ewangelizacją a autopromocją w kulturze algorytmicznej

Referat prezentuje częściowe wyniki badania współczesnego kaznodziejstwa realizowanego w mediach społecznościowych jako formy komunikacji religijnej funkcjonującej w warunkach kultury cyfrowej i algorytmizacji przekazu. Analizie poddano działalność wybranych polskich duchownych publikujących treści audiowizualne o charakterze kaznodziejским i osobistym na platformach społecznościowych. Celem wystąpienia jest ukazanie, w jaki sposób media społecznościowe wpływają na współczesne formy komunikacji religijnej, modele budowania relacji z odbiorcami oraz konstruowanie wizerunku duchownego.

10.15–10.30

Radostaw Krawczak (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Instytut Historii i Archiwistyki, II Rok historii)

Medialne obrazy historii – między demokratyzacją wiedzy a uproszczeniem i manipulacją przekazu

Współczesny odbiorca coraz częściej poznaje historię nie tylko za pośrednictwem szkoły i publikacji naukowych, lecz także poprzez media masowe, Internet oraz platformy społecznościowe. Z jednej strony zjawisko to sprzyja demokratyzacji wiedzy historycznej:

dostęp do treści popularyzatorskich jest szybki, powszechny i często atrakcyjny wizualnie. Z drugiej strony medialne przedstawienia przeszłości nierzadko prowadzą do uproszczeń, selektywności oraz manipulacji przekazem.

10.30–10.45

Dyskusja

10.45–11.00

Przerwa

■ Sesja II. Medialne determinanty transformacji kulturowej

Prowadzący: dr Piotr Pochel

11.00–11.15

dr Magdalena Mikrut-Majeranek (Uniwersytet Śląski, Instytut Nauk o Kulturze)

TikTokizacja wiedzy: Jak krótkie formy wideo zmieniają sposób, w jaki uczymy się i postrzegamy świat?

TikTokizacja to zjawisko kulturowe i komunikacyjne, polegające na upowszechnianiu i konsumpcji wiedzy w formie ultrakrótkich, dynamicznych, atrakcyjnych treści multimedialnych, charakterystycznych dla platform takich jak TikTok, Instagram Reels czy YouTube Shorts. Termin ten opisuje wpływ formatu i kultury TikToka na inne platformy społecznościowe, media, marketing, a nawet sposób, w jaki konsumujemy treści w Internecie. TikTokizacja związana jest ze zmianą języka i formy mediów pod dyktando algorytmów i przyzwyczajzeń wygenerowanych przez TikToka – wszystko staje się krótsze, szybsze, głośniejsze i bardziej wizualne. Bywa krytykowana za skracanie uwagi (trudność z oglądaniem dłuższych treści), płytkość przekazu (złożone tematy sprowadzone do 15 sekund), presję na ciągłą nowość i sprzyjanie dezinformacji. Natomiast będąca przedmiotem wystąpienia tiktokizacja wiedzy oznacza dostosowywanie treści edukacyjnych, naukowych i informacyjnych do reguł rządzących TikTokiem, w tym krótkimi formami wideo. Upraszczając, podobnie jak w przypadku mediamorfozy opisanej przez Tadeusza Miczkę, tiktokizacja wiedzy to zamiana tradycyjnego uczenia się (czytanie książki, wykład, długi artykuł) na przyswajanie faktów, teorii i ciekawostek w 15–60 sekund, pionowym wideo, z lektorem, muzyką i efektami. W referacie uwzględnione zostaną wyniki ankiety przeprowadzonej wśród studentów Kultur Mediów Uniwersytetu Śląskiego. Prowadzone badanie dotyczyło zmian w praktykach komunikacyjnych wynikających z permanentnej obecności w mediach społecznościowych.

11.15–11.30

Amelia Jończyk (Uniwersytet Śląski, Wydział Humanistyczny, II Rok architektury informacji)

AD czy bAD? O prawdziwych emocjach w erze sztucznych reklam

Wystąpienie poświęcone będzie analizie reklamy wygenerowanej przez sztuczną inteligencję. Autorka podejmie próbę odpowiedzi na pytanie: czy treść stworzona przez AI spełnia podstawowe funkcje reklamy, takie jak: przyciąganie uwagi klienta/odbiorcy, zachęcenie go do zakupu, wywołanie u niego emocji, etc. Przedmiotem rozważań stanie się analiza wybranej reklamy, obejmująca m.in. warstwę audiowizualną. Autorka przyjrzy się też reakcjom odbiorców publikowanym w Internecie, jak również skupi się na kwestii związanej z tym, czy reklama wygenerowana przez AI jest w stanie wywołać autentyczne emocje i skutecznie pełnić funkcję narzędzia marketingowego.

11.30–11.45

mgr Agnieszka Malinowska (Uniwersytet Śląski, Wydział Humanistyczny, I Rok drugiego stopnia kulturoznawstwa)

Kulturowo–społeczne funkcje wizerunku wirtualnego influencera

Celem referatu jest wyjaśnienie ukazanie wizerunku wirtualnego influencera i pokazanie w jaki sposób cyfrowe osoby wygenerowane przez sztuczną inteligencję wpływają na praktyki medialne, budowanie tożsamości i relacji. Zbadane zostaną funkcje zarówno społeczne jak i kulturowe jakie pełnią. AI influencerzy stają się symbolem przemian kulturowych, a granice pomiędzy tym co rzeczywiste, a fikcyjne zacierają się. Wystąpienie ma charakter interdyscyplinarny.

11.45–12.00

mgr Dawid Hornik (Uniwersytet Śląski, Wydział Humanistyczny, absolwent kulturoznawstwa i kultur mediów, redaktor naczelny Magazynu Studentów Uniwersytetu Śląskiego "Suplement", tegoroczny aplikant do szkoły doktorskiej UŚ), **mgr Alan Żak** (Uniwersytet Śląski, Wydział Nauk Społecznych, Instytut Nauk Politycznych, doradztwo polityczne)

Kultura remixu w XXI wieku: między muzyką a filmem

Współczesna kultura cyfrowa coraz wyraźniej odchodzi od modelu twórczości opartego na oryginalności rozumianej jako tworzenie „od zera”, na rzecz praktyk przetwarzania, reinterpretacji i ponownego użycia istniejących treści. Celem referatu jest analiza zjawiska kultury remixu jako dominującego paradygmatu produkcji kulturowej w XXI wieku, na przykładzie dwóch obszarów: muzyki oraz filmu.

12.00–12.15

Dyskusja

12.15–12.30

Przerwa

■ Sesja III. Szanse i zagrożenia rozwoju technologicznego

Prowadząca: Kamila Stolarczyk

12.30–12.45

dr Piotr Pochel (I Liceum Ogólnokształcące z Oddziałami Dwujęzycznymi im. M. Kopernika w Katowicach)

Lektura tradycyjna a lektura elektroniczna. O (nie)korzyściach z ekoczytania

W referacie autor skupił uwagę na zaletach i wadach korzystania zarówno z tekstów literackich zamieszczonych w sieci, jak również tych drukowanych w tradycyjnej, książkowej formie. Celem rozważań jest ukazanie przeinaczeń/przekłamań występujących w tekstach umieszczanych na stronach internetowych. Analizie poddany zostanie wybrany tekst literacki (wiersz), którego forma "internetowa" i tradycyjna będzie omówiona przez autora.

12.45–13.00

Wojciech Olej (Uniwersytet Śląski, Wydział Humanistyczny, I Rok drugiego stopnia kultury mediów)

Nowy kryzys komunikacyjny – co sztuczna inteligencja robi z językiem, prawdą i zaufaniem?

Współczesna komunikacja stoi w obliczu kryzysu jakościowo odmiennego od dotychczasowych – nie chodzi już wyłącznie o nadmiar informacji (Pierre Lévy, „drugi potop”), lecz o podważenie fundamentalnych warunków, na których opiera się każdy akt komunikacyjny. Upowszechnienie generatywnej sztucznej inteligencji stawia pod znakiem zapytania trzy filary tradycyjnych modeli komunikacji: język jako matrycę rzeczywistości, prawdę jako wspólny grunt odniesienia oraz zaufanie jako spoiwo relacji między nadawcą a odbiorcą.

13.00–13.15

Agata Burnóg (Uniwersytet Śląski, Wydział Humanistyczny, II Rok informacji naukowej i bibliotekoznawstwa)

Zepsucie Internetu – Enshittification of Internet

Współczesna przestrzeń cyfrowa przechodzi proces gwałtownej transformacji, którą badacze coraz częściej określają mianem „zepsucia Internetu” lub enszytyfikacji (enshittification). Niniejszy referat stawia za cel wieloaspektową analizę tego zjawiska, rozumianego jako systemowy spadek jakości usług internetowych wynikający z priorytetyzacji monetyzacji nad doświadczeniem użytkownika. Referat omawia etapy oraz przejawy tego zjawiska. Następnie zaprezentowane zostaną wyniki badań własnych dotyczących subiektywnego poczucia spadku wartości sieci wśród internautów. Autorka próbuje odpowiedzieć na pytanie, jakie są możliwości walki z procesem. Wnioski z badania wskazują, że zrozumienie mechanizmów „psucia się” sieci jest niezbędne do wypracowania nowych standardów etycznych w projektowaniu technologii przyszłości

13.15–13.30

Dyskusja

13.30–13.45

Przerwa

■ Sesja IV A. Prawne aspekty działań w środowisku cyfrowym

Prowadzący: mgr Piotr Ostrowski

13.45–14.00

Edyta Zdanowska (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, IV Rok prawa)

Człowiek wśród algorytmów: czy prawo jest jeszcze środkiem obrony przed smogiem informacyjnym?

Współczesna przestrzeń informacyjna jest zdominowana przez algorytmicznie projektowane rekomendacje i zalewy treści, co doprowadza do powstawania tzw. smogu informacyjnego – stanu przesytu i dezorientacji odbiorcy. W tych warunkach narasta pytanie, czy prawo może nadal pełnić rolę mechanizmu ochrony człowieka, czy raczej zamienia się w narzędzie nadzoru i moderacji, ograniczające wolność wypowiedzi.

14.00–14.15

Apolonia Nakonieczna, Antonina Nowaczyk (Uniwersytet Marii Curie–Skołodowskiej w Lublinie, II Rok prawa)

Kryminalizacja zachowań w środowisku cyfrowym – potrzeba czy nadregulacja?

Wystąpienie podejmuje problem kryminalizacji zachowań w środowisku cyfrowym z perspektywy kryminologicznej. Współczesne ekosystemy informacji stały się przestrzenią intensywnych relacji społecznych, komunikacji, pracy, edukacji i wymiany danych, ale również miejscem nowych form wiktyimizacji i zachowań przestępczych. Cyberstalking, phishing, kradzież tożsamości, rozpowszechnianie intymnych materiałów bez zgody, deepfake czy mowa nienawiści pokazują, że szkody wyrządzone online mogą mieć realne konsekwencje psychiczne, społeczne i ekonomiczne. Celem wystąpienia jest analiza pytania, czy rozszerzenie odpowiedzialności karnej w przestrzeni cyfrowej stanowi konieczną reakcję na nowe zagrożenia, czy też prowadzi do ryzyka nadregulacji. Szczególna uwaga zostanie poświęcona zasadzie proporcjonalności oraz traktowaniu prawa karnego jako środka ostatecznego. Referat wskazuje, że skuteczna ochrona człowieka w cyfrowym ekosystemie informacji wymaga nie tylko penalizacji najbardziej szkodliwych zachowań, lecz także edukacji, profilaktyki, wsparcia ofiar i odpowiedzialności platform cyfrowych.

14.15–14.30

Marta Kowaliszyn (Uniwersytet Gdański, Wydział Prawa i Administracji, IV Rok prawa)

Cyfrowe wskrzeszenie: Prawne i etyczne aspekty wykorzystania wizerunku osób zmarłych w produkcjach filmowych w erze sztucznej inteligencji

Wystąpienie podejmuje problematykę tzw. cyfrowej nieśmiertelności aktora (digital resurrection) w kontekście dynamicznego rozwoju technologii sztucznej inteligencji oraz jej wpływu na prawo własności intelektualnej i ochronę tożsamości. Celem pracy jest analiza, czy współczesne ramy prawne są wystarczające wobec możliwości generowania realistycznych wizerunków i głosów zmarłych osób przy użyciu technik deepfake oraz modeli generatywnych. W wystąpieniu wskazano na fundamentalną zmianę paradygmatu: wizerunek aktora przestaje być jedynie utrwaleniem jego występu, a staje się autonomicznym zasobem generatywnym, który może być wielokrotnie modyfikowany i eksploatowany przez studia filmowe. W pracy dokonano porównania ochrony wizerunku po śmierci w systemie prawa kontynentalnego, na przykładzie Polski, gdzie ochrona opiera się na niezbywalnym kulcie pamięci osoby zmarłej i wygasa po 20 latach, z amerykańskim systemem common law, traktującym wizerunek jako dziedziczne prawo majątkowe (Right of Publicity) chronione nawet przez 70 lat.

Analiza obejmuje kluczowe dylematy etyczne i prawne, takie jak brak zgody post mortem, ryzyko naruszenia integralności biograficznej poprzez instrumentalną komercjalizację (np. przypadek Bruce'a Lee) oraz psychologiczne zjawisko „doliny niesamowitości” (uncanny valley), wywołujące u widzów dyskomfort przy odbiorze cyfrowych rekonstrukcji. Rozważania ilustrowane są studiami przypadków, obejmującymi ewolucję od rzemieślniczych efektów CGI w latach 90. do współczesnej, pełnej automatyzacji wizerunku przy użyciu sieci neuronowych. Wnioskiem końcowym jest stwierdzenie, że obecne regulacje są fragmentaryczne i nie nadążają za tempem rozwoju technologii, co prowadzi do uprzedmiotowienia artysty jako „cyfrowego aktywa”. Autor postuluje wdrożenie systemowych rozwiązań, takich jak testamenty cyfrowe, obowiązkowe oznaczenia treści AI oraz ujednoczenie międzynarodowych przepisów w celu ochrony godności ludzkiej w erze cyfrowej.

14.30–14.45

Dyskusja

14.45–15.15

Przerwa

■ Sesja IV B. Ukryte mechanizmy wykluczenia w dobie cyfrowej

Prowadzący: dr Piotr Pochel

13.45–14.00

Zofia Drabina (Uniwersytet Śląski, Wydział Nauk Społecznych, I Rok psychologii)

Zamiast pasji – strach. O potrzebie demistyfikacji przemocy w relacji mistrz–uczeń

Edukacja artystyczna, oparta na tradycyjnym modelu relacji mistrz–uczeń, niesie ze sobą specyficzne ryzyko nadużyć. Celem wystąpienia jest analiza mechanizmów przemocy emocjonalnej i psychicznej w szkołach muzycznych, które często bywają maskowane dążeniem do artystycznej doskonałości. Autor poddaje refleksji wpływ wysokiej presji, kultury perfekcjonizmu oraz autorytarnego stylu nauczania na dobrostan psychiczny uczniów i studentów. Wystąpienie wskazuje na konieczność wprowadzenia systemowych zmian i standardów etycznych, które pozwolą na oddzielenie rygoru warsztatowego od destrukcyjnych zachowań przemocowych.

14.00–14.15

Julia Gruszczyk (Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej, Wydział Nauk Społecznych, wydział zamiejscowy Cieszyn, III Rok psychologii)

Inkluzja osób z niepełnosprawnością intelektualną w perspektywie teorii wymiany społecznej. Poczucie koherencji “towarzysza” a medialny wizerunek niepełnosprawności

Celem wystąpienia jest analiza zależności między medialnym obrazem niepełnosprawności intelektualnej, poczuciem koherencji oraz relacjami pomocowymi interpretowanymi w perspektywie teorii wymiany społecznej. Punktem wyjścia jest założenie, że praca pedagogów specjalnych, psychologów, terapeutów i rehabilitantów ma charakter silnie relacyjny, a jej jakość i postrzeganie mogą pozostawać w związku z dominującymi narracjami społecznymi dotyczącymi niepełnosprawności. Współczesny dyskurs dotyczący niepełnosprawności coraz częściej koncentruje się wokół idei inkluzji społecznej, podmiotowości oraz aktywnego uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym. Szczęólnego znaczenia nabiera w tym kontekście sposób przedstawiania osób z niepełnosprawnością intelektualną w mediach oraz społeczny odbiór relacji pomocowych. Podstawę teoretyczną stanowią koncepcja poczucia koherencji, teoria wymiany społecznej oraz założenia oparte na inkluzji. Zastosowano połączenie metod badawczych obejmującą obserwację uczestniczącą oraz ankietę internetową skierowaną do osób dorosłych. Analiza koncentruje się na takich aspektach jak poczucie sensu pracy, sprawczość, relacyjność wsparcia oraz społeczno-medialny obraz niepełnosprawności. Wystąpienie podejmuje próbę ukazania, że inkluzyjne i podmiotowe przedstawianie osób z niepełnosprawnościami może stanowić istotny zasób wspierający poczucie koherencji oraz jakość relacji pomocowych.

14.15–14.30

Milena Sędrowska (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Wydział Nauk Społecznych, I Rok drugiego stopnia resocjalizacji z penitencjarystyką)

Wykluczenie cyfrowe osób pozbawionych wolności jako niewidzialna bariera readaptacji w społeczeństwie informacyjnym

Współczesne społeczeństwo funkcjonuje w warunkach zaawansowanej cyfryzacji, w których dostęp do informacji oraz kompetencje cyfrowe stanowią kluczowe determinanty uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym. W tym kontekście osoby pozbawione wolności należą do grup szczególnie narażonych na wykluczenie cyfrowe, wynikające zarówno z ograniczonego dostępu do technologii informacyjno-komunikacyjnych w warunkach izolacji penitencjarnej, jak i z ograniczonych możliwości rozwijania kompetencji niezbędnych do funkcjonowania w dynamicznie zmieniającym się ekosystemie informacyjnym. Celem wystąpienia jest analiza

wykluczenia cyfrowego jako istotnej, choć często niedostrzeganej bariery readaptacji społecznej osób opuszczających zakłady karne. Przedmiotem rozważań będzie identyfikacja mechanizmów pogłębiających tę formę marginalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem dysonansu pomiędzy realiami życia w warunkach izolacji a wymaganiami współczesnego społeczeństwa opartego na technologiach cyfrowych. W referacie omówione zostaną konsekwencje wykluczenia cyfrowego w głównych obszarach funkcjonowania jednostki, takich jak rynek pracy, dostęp do usług publicznych oraz podtrzymywanie i odbudowa relacji społecznych. Szczególna uwaga zostanie poświęcona strukturalnemu paradoksowi systemu penitencjarnego, który – deklarując przygotowanie jednostki do powrotu do społeczeństwa – jednocześnie, poprzez ograniczenie dostępu do narzędzi cyfrowych, może przyczyniać się do utrwalania jej marginalizacji.

14.30-14.45

Stanisław Malinowski (Uniwersytet Śląski, Wydział Humanistyczny, II Rok architektury informacji), **Natalia Latusek** (ISM, II Rok pedagogiki specjalnej)

Informacja o dostępności przestrzeni instytucjonalnej jako element inkluzyjnych systemów informacyjnych

Wizyta w instytucjach publicznych, kultury oraz edukacji zaczyna się zanim przekroczymy jej prog. Pierwszym etapem wizyty jest interakcja z systemami informacyjnymi danej instytucji. Dla osób neuroatypowych, z niepełnosprawnościami, zaburzeniami bądź chorobami przewlekłymi, kluczowym warunkiem partycypacji jest przewidywalność środowiska. Celem niniejszego wystąpienia jest zwrócenie uwagi słuchaczy na konieczność informowania użytkowników o specyfice i organizacji przestrzeni. Brak wiedzy o barierach architektonicznych, rozkładzie budynku bądź natężeniu bodźców sensorycznych – takich jak światło czy dźwięk – znacznie utrudniają wcześniejsze przygotowanie się do wizyty. Bez tej wiedzy odwiedzający nie są w stanie zaplanować czasu ani trasy oraz zabrać ze sobą niezbędnych dla nich przedmiotów. Brak informacji nierzadko staje się przeszkodą, która znacznie utrudnia bądź nawet uniemożliwia partycypację. Wystąpienie porusza pozytywne oraz negatywne przykłady systemów informacyjnych instytucji. Poruszona zostanie historia dostępności informacji na temat przestrzeni, od początku rozwiązań takich jak wirtualny spacer, aż po współczesne narzędzia. Podczas omawiania przykładów zestawimy ze sobą dobre i złe praktyki w tym obszarze. Pokażemy rozwiązania wzorcowe, w których instytucje w jasny i wyczerpujący sposób opisują w sieci to, jak wygląda i funkcjonuje ich przestrzeń. Zderzymy to z powszechnym zjawiskiem „dostępności na papierze”. Skupimy się na tym, jak ogólniki na stronach internetowych wprowadzają odbiorcę w błąd i zmuszają go do dopytywania o podstawowe kwestie, bez których zaplanowanie bezpiecznej wizyty jest po prostu niemożliwe. W podsumowaniu przejdziemy do stanowczej krytyki obecnych zaniedbań.

W czasach, gdy projektowanie usług i dbanie o wygodę użytkownika w Internecie jest standardem, brak rzetelnych danych o tym, jak wygląda budynek i co się w nim dzieje, nie jest zwykłym niedopatrzeniem tylko wyrazem braku szacunku. Ukrywanie informacji o warunkach panujących na miejscu uderza bezpośrednio w godność i samodzielność osób, które chcą odwiedzić daną instytucję. To prosta droga do dyskryminacji, która sprawia, że przestrzeń publiczna przestaje być dla wszystkich, a staje się zamkniętym miejscem dla wybranych. Musimy głośno powiedzieć, że dbanie o dostępność informacji to nie jest „miły gest” czy dodatek dla chętnych, ale podstawowy standard i prawny obowiązek każdej placówki.

14.45–15.00

Anna Boczek (Akademia Humanitas w Sosnowcu, filia w Gliwicach, Wydział Psychologii, I Rok psychologii)

Usługi psychologiczne online – szanse i zagrożenia

Wystąpienie składa się z wprowadzenia teoretycznego ukazującego historię oraz rodzaje usług psychologicznych świadczonych online. Następnie prelegentka na podstawie literatury naukowej przedstawia zagrożenia, wątpliwości oraz szanse wynikające ze świadczenia usług psychologicznych online. Wystąpienie kończy się krótkim przedstawieniem statystyk.

■ Sesja V. Psychobiologiczne konsekwencje aktywności w środowisku cyfrowym

Prowadzący: mgr Piotr Ostrowski

15.15–15.45

Wiktoria Balcerzak (Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach, Szkoła Doktorska, lekarz)

Ekran, sen i migrena: neurologiczne konsekwencje funkcjonowania człowieka w środowisku cyfrowym

Współczesny człowiek funkcjonuje w środowisku cyfrowym, w którym ekrany komputerów, smartfonów i tabletów stały się podstawowymi narzędziami pracy, nauki, komunikacji, rozrywki oraz dostępu do informacji. Coraz dłuższa i częstsza ekspozycja na urządzenia ekranowe rodzi pytania o jej wpływ na funkcjonowanie układu nerwowego, szczególnie w kontekście snu, bólów głowy oraz migreny. Zagadnienie to wpisuje się w szerszą refleksję nad kondycją człowieka w ekosystemach informacji XXI wieku, w których granica między aktywnością zawodową, edukacyjną i prywatną ulega stopniowemu zatarciu.

15.45–16.00

Wiktorja Piras (Uniwersytet Śląski, Wydział Nauk Społecznych, IV Rok psychologii)

Jak będzie w Chat-o-Landzie? ROBOpsychologia – dokąd prowadzą nas coraz głębsze relacje ze sztuczną inteligencją?

Wraz z rosnącą dostępnością narzędzi AI obserwuje się tendencję do budowania emocjonalnych więzi z systemami, które użytkownicy postrzegają jako bardziej empatyczne i responsywne niż ludzie. Choć zjawisko to jest znane od wielu lat, to obecnie staje się ono coraz powszechniejsze i wywołuje narastające obawy dotyczące potencjalnie negatywnych konsekwencji. Referat przedstawia wstępne wyniki projektu badawczego PorozmawiAlmy, analizującego relacje człowieka ze sztuczną inteligencją w kontekście dynamicznego rozwoju modeli językowych. Szczególną uwagę poświęcono zjawisku traktowania chatbotów (np. ChatGPT czy Youper) jako partnerów rozmowy o charakterze terapeutycznym oraz omówieniu potencjalnych zagrożeń tego typu relacji takich jak ryzyko uzależnienia behawioralnego, izolacja społeczna czy pogłębianie objawów depresyjnych. Dodatkowo przedstawione zostaną wyniki badań przeprowadzonych na populacji chińskiej uwzględniające zarówno ograniczenia terapeutycznych chatbotów, jak i kulturowo-społeczne konsekwencje ich rosnącej popularności.

16.00–16.15

Klaudia Jurkowska (Uniwersytet Jagielloński, Wydział Filozoficzny, Instytut Psychologii, IV Rok psychologii, Instytut Religioznawstwa, I Rok religioznawstwa)

Efekt Elizy – czyli o tym, jak ewolucja nie przygotowała nas na spotkanie z AI

Efekt Elizy jest zjawiskiem psychologicznym, które polega na tym, że ludzie przypisują programom komputerowym inteligencję, zrozumienie czy intencje, mimo że te systemy działają w rzeczywistości na bardzo prostych zasadach. Efekt Elizy ujawnia naturalną tendencję ludzi do antropomorfizacji poprzez traktowanie maszyn tak, jakby miały ludzkie cechy. Wyjaśnienia można szukać w procesie ewolucji człowieka. Ludzki mózg został ukształtowany w świecie, gdzie rozmówcą zawsze był inny człowiek, dlatego łatwo dajemy się zwieść powierzchownym oznakom „rozmowy”. Istnienie AI jest typowo współczesnym zjawiskiem, dlatego umysł człowieka nie jest jeszcze przygotowany ewolucyjnie na kontakt z sztuczną inteligencją. Współczesne systemy AI i chatboty, zdolne generować język, emocje i „osobowość”, wchodzą w sferę relacji, która dotąd była zarezerwowana dla istot biologicznych. Człowiek reaguje na maszynę jak na innego człowieka, choć po drugiej stronie nie ma świadomości. Zdarzają się sytuacje, że człowiek jest w stanie obdarzyć uczuciami swojego „sztucznego” rozmówcę, co nazwać można relacją paraspołeczną bądź też objectofillią. Pewne mechanizmy poznawcze,

np. heurystyki, teoria umysłu czy przypisywanie intencjonalności, sprawiają, że w pewnych kontekstach, człowiek podatny jest na iluzje rozmowy z sztuczną inteligencją. Doskonale to ilustruje to test Turinga, którego celem jest sprawdzenie, czy AI potrafi tak dobrze naśladować rozmowę człowieka, że nie da się jej od niego odróżnić. Celem referatu jest refleksja nad tym, czy człowiek potrafi zachować świadomość granicy między rozmową a jej symulacją i co ta granica mówi o tym czym jest człowieczeństwo w epoce sztucznej inteligencji. Omówione zostanie, w jaki sposób ewolucja i procesy poznawcze wpływają na postrzeganie i praktyki komunikacyjne w relacji z AI. Poruszony zostanie temat psychologicznych konsekwencji szybkiego rozwoju AI i chatbotów. Analiza zawiera też próbę odpowiedzi na pytanie jak (i czy w ogóle) można wykształcić w sobie nowe kompetencje poznawcze, które pozwolą świadomie rozmawiać z AI, wiedząc że ona nam nigdy naprawdę „świadomie” nie odpowie.

16.15–16.30

Dyskusja

16.30–16.45

Przerwa

■ Sesja VI. Gry jako medium kulturotwórcze

Prowadząca: Kamila Stolarczyk

16.45–17.00

Julia Młodawska (Uniwersytet Śląski, Wydział Humanistyczny, I Rok architektury informacji)

Kultura anonimowości w epoce cyfrowej – ciało wirtualne w grach wideo

Celem wystąpienia jest omówienie problematyki anonimowości człowieka w kulturze epoki cyfrowej, ze szczególnym uwzględnieniem środowiska gier komputerowych typu multiplayer. Zjawisko nie jest czymś nowym, ale w XXI wieku zyskało nowy wymiar, przyczyny i konsekwencje. Daje to użytkownikom niemal nieograniczoną wolność w kreowaniu wizerunku, opinii czy treści na skalę globalną, co często wiąże się z brakiem poczucia odpowiedzialności. Przedstawiona zostanie tworzona przez graczy przestrzeń cyfrowa, zachowania użytkowników oraz kultura sprzyjająca powstawaniu różnorodnych interakcji społecznych i ich konsekwencji. Gry wideo przestały pełnić wyłącznie funkcję rozrywkową, a stały się przestrzenią funkcjonowania ciała wirtualnego, zastępującego prawdziwe oblicze gracza i wynikające z tego pozytywne, jak i negatywne skutki. Ciało wirtualne, tworzone przez awatara i nick, pozwala na stworzenie wirtualnej postaci gracza w fikcyjnym świecie i ukrycie prawdziwej tożsamości pod postacią

wykreowaną zgodnie z własną wizją. Z jednej strony umożliwia to budowanie więzi i społeczności, które nie miałyby szansy zaistnieć w świecie realnym, dając odwagę osobom mającym trudności w bezpośrednich kontaktach międzyludzkich. Z drugiej strony, separacja „prawdziwego ja” od „ja wirtualnego” staje się problemem związanym z patologicznymi zachowaniami. Podjęty problem koncentruje się przede wszystkim na negatywnych zjawiskach wywołanych anonimowością w przestrzeni gier. Rozważania obejmują normy społeczne, moralne i etyczne dotyczące zachowań graczy oraz zjawiska takie jak efekt rozhamowania online, paradoks anonimowości czy deindywidualizacja. Zagadnienia te zostały przedstawione nie tylko w ujęciu teoretycznym, lecz także w oparciu o badania, obserwacje oraz praktyczne przykłady zaobserwowane w wybranych grach i ich społecznościach. Przywołane zostaną tutaj praktyczne przykłady obejmujące gry oparte na rywalizacji, gdzie frustracja porażka i anonimowość prowadzą do agresji słownej i toksyczności, a także gry MMORPG i społecznościowe, gdzie mimo starań twórców powszechna jest dyskryminacja, kradzieże kont oraz konflikty klanowe. Postawione jest tu pytanie o to, czy i w jaki sposób świat wirtualny wpływa na osłabienie norm społecznych i etycznych oraz gdzie leży granica między swobodą kreacji a odpowiedzialnością za drugiego człowieka w cyfrowym świecie.

17.00–17.15

Tommię Lisowska (Uniwersytet Śląski, Indywidualne Studia Międzydziedzinowe, I Rok filozofii),
Marta Czamberg (Wydział Humanistyczny, I Rok kulturoznawstwa)

„Siemanko widzowie [...], let's play Minecraft!” – Jak rozkwit youtuberów oraz fandomu Minecrafta wpłynął na generację Z w okresie formacyjnym

W proponowanym wystąpieniu koncentrujemy się na przedstawieniu Minecrafta jako wypchniętego na wyżyny popularności zjawiska kulturowego. Chcemy zastanowić się nad tym, w jaki sposób fandom gry i jej kulturowe obiegi przyczyniły się do popularności Minecrafta oraz nad tym, jak produkcja Mojang Studios wpłynęła na polską młodzież urodzoną na chwilę przed wielkim szaleństwem wokół niej. Zauważamy, że fandom tejże gry wychował się zarówno w czasie powstawania platformy YouTube, jak i Minecrafta, w wyniku czego zjawisko gameplayów – filmów opierających się na prezentacji rozgrywki i jednoczesnym komentarzu youtubera – jest dla niej medium powszednim. Popularności Minecrafta sprzyjał również fakt, że nie przypomina on „skończonej”, zamkniętej gry, zaś gracze mogli poszukiwać w nim „celu podróży, narzędzia technicznego, sceny kulturowej, bądź tych trzech rzeczy naraz” (Thompson, 2016). Wokół Minecrafta zebrała się ogromna społeczność, co doprowadziło do jej wykroczenia poza sferę internetu – Minecraft funkcjonuje dziś w formie narzędzia edukacyjnego, pełnometrażowego filmu, gadżetów, a nawet inspirowanego zestawu w McDonald's. Gra spopularyzowała się na tyle, aby być zbiorowym doświadczeniem formacyjnym większości generacji Z. Jako przedstawicielki pokolenia Z stawiamy tezę, że Minecraft stanowi znaczącą część

doświadczenia pokoleniowego, jako elementu kultury internetowej, ale i kultury w ogóle. Nasilenie się popularności fandomu zebranego wokół tejże gry sprawiło, że generacja Z jako pierwsza doświadczyła dzieciństwa transmedialnego – zanurzyła się zatem w świecie, który po dziś dzień jest źródłem „ucieczki z więzienia zwanego rzeczywistością” (J.R.R. Tolkien, 2010).

17.15–17.45

dr Michał Spurgiasz (Uniwersytet Śląski, Wydział Humanistyczny)

Retrogaming w perspektywie studiów nad nostalgią i kulturą cyfrową

Wystąpienie poświęcone będzie fenomenowi retrogamingu analizowanemu w kontekście badań nad nostalgią, pamięcią medialną oraz kulturą cyfrową. Punktem wyjścia referatu jest teza, że retrogaming nie stanowi wyłącznie przejawu sentymentalnego zwrotu ku dawnym grom komputerowym, lecz pełni funkcję praktyki pamięci kulturowej, pozwalającej użytkownikom rekonstruować doświadczenia związane z wcześniejszymi etapami rozwoju mediów cyfrowych.

17.45–19.00

Dyskusja, podsumowanie i zakończenie Konferencji

f Koło Naukowe Infologów UŚ

@ kolonaukoweinfologowus

kni.ibin.us.edu.pl